

Arkivnyt

December 2022

2022:4

Indhold

► Det smukkeste juletræ	2
► Jul i ismejeriet	3
► Kærlighed gør blind	14
► Landsdækkende kamp mod polio	24
► Rübners eller Rybners?	30



Der sælges juletræer ved rundkørslen på Strandby Plads omkring 1965. I mange år var Strandby Plads et af hovedudsalgsstederne for juletræer, men man kunne jo – som Aja Høy-Nielsen fortæller i den første artikel – komme for sent, men alligevel nå at »køre et juletræ ind«. EBA 04418-019

ArkivNyt

udgives af Esbjerg Byhistoriske Arkiv som digitalt nyhedsbrev og udkommer minimum fire gange årligt.

Redaktion

Peter Bak
Aja Høy-Nielsen
Flemming Køhler
Peter Hundebøll
Jørgen Dieckmann
Rasmussen (ansv.)
Anette Rydahl

Citater med kildeangivelse er tilladt.

Redaktionens
adresse:
byhistoriskarkiv@
esbjerg.dk

Det smukkeste juletræ

Af Aja Høy-Nielsen

I sommeren 1974 fik vi i vores første hus i Jerne. Midt i rosenbedet voksede et grantræ, lidt malplaceret, og vi besluttede, at det skulle være vores juletræ.

Den 24. december lidt efter frokost gik vi ud i haven med en stiksav for at fælde vores juletræ. Min mand og vores to drenge var klar med saven, men pludselig kunne vi ikke nænne at fælde det.

Tiden var knap, så vi sprang ud i vores lille røde Fiat og kørte til Storegade, hvor FDF'erne lige havde solgt det sidste træ, så turen fortsatte mod Strandby Plads.

I rundkørslen kunne vi se, at juletræs-sælgerne lagde de sidste juletræer op i en lastbil og kørte, da vi var fremme.

»Efter dem«, råbte vi i munden på hinanden, mens vi drøede afsted med blinkende lygter, gang i båthornet og skiftevis havde armene ud ad vinduerne, mens vi pegede på lastbilen.

Sådan gik det gennem Strandbygade til Kongensgade, hvor bilen stoppede. En mand sprang ud og trak et træ ned på gaden og kørte straks videre. Det skyndte vi os at samle op.

Hjemme blev træet båret ind i stuen, hvor juletræs-foden stod parat. Træet var lidt skævt og manglede næsten alle grenene på den ene side – altså et halvt træ, så det kunne ikke stå, så vi kunne danse rundt om det.

»Hvad med at stille det i hjørnet ved reolen og binde det fast?«.

Som sagt så gjort, og drengene pyntede det med de hjemmelavede hjerter og musetrapper. Med stjernen i toppen, nogle enkle julelys og gaverne på gulvet foran var vi alle enige om, at vi havde fået det flotteste og smukkeste juletræ.



I årenes løb har mange esbjergensere hentet deres juletræ på Strandby Plads, men selv der blev der lukket for salget. Dog var alt håb ikke ude – man kunne som beskrevet i artiklen – køre en juletræsmands bil op og så dytte sig til et gratis eksemplar. EBA 64113-060.

Jul i ismejeriet

Af Knud Ejlskov Andersen, Hjerting



Lufffoto af Tim Andelsmejeri. Til højre for mejeriet ligger den købmandshandel, Lilly og Viggo Andersen ejede og drev, indtil de i 1952 solgte og flyttede til Esbjerg, hvor de havde købt ismejeriet Baggesens Allé 135.

På Tim Andelsmejeri var der masser af varmt vand, så ud over et kartoffelkoger, som andelshaverne brugte til at koge foder til deres dyr, var der også vaske- og baderum, som nabofamilien kunne bruge. EBA 110558-070

I 1952 flyttede mine forældre Lilly og Viggo Andersen fra Tim Kirkeby, i daglig tale kaldet Vester Tim, ved Ringkøbing til Esbjerg. Der havde min far en landhandel, en købmandsbutik, lige ved siden af andelsmejeriet.

Selv om der hver dag kom mange forbi butikken med ærinde på mejeriet, gav det ikke megen købmandshandel, så min far havde ikke stor fortjeneste. Der var mange andre købmænd i området.

For at kunne føde familien ordentligt besluttede far og mor derfor som så mange andre, der boede oppe langs kysten, at flytte til Esbjerg, hvor de mente et bedre liv ventede dem.

Selv oplevede jeg også en forskel. Jeg var ikke begyndt i skole endnu i Tim, så jeg brød ikke op fra noget. I Esbjerg begyndte

jeg i børnehaveklassen på Gammelby Skole (børnehaveklasser havde man ikke i Tim), og bagefter fortsatte jeg i folkeskolens øvrige klasser, indtil jeg forlod skolen med en realeksamen i 1963.

Ismejeri i et nybyggerkvarter

At drive en forretning i en ny by krævede også i 1952 en god bankforbindelse. Der var behov for gode forbindelser, også tilbage til Tim, hvor vi kom fra. Far var i Varde Bank til møde med direktør Paludan ang. en kredit, og det tegnede måske ikke så godt i begyndelsen, men så opdagede Paludan Odd Fellow-ringen på fars finger. Paludan var selv broder af Odd Fellow-ordenen, og så lød det pludselig: »Skaf 100 kautionister, og så er den sag løst«. Som sagt, så gjort – med de mange gode for-

bindelser på hjemegnen var det intet problem at skaffe kautionister, så kreditten kom hurtigt på plads.

Sideløbende kom ismejeriet i gang. I 1952 var køleskabe og fryserne ikke almindeligt udbredte, så hver dag skulle der købes let fordærvelige varer som mælk, fløde og smør, som vanskeligt kunne holde sig uden køleskab.

Ismejeriet lå i Østerbyen, som blev omtalt som »på den forkerte side af jernbanen«. Vendingen var affødt af, at Esbjerg siden havnelovens vedtagelse i 1868 fortrinsvis var vokset mod vest, mens byudviklingen i Østerbyen var sket langsommere. Men nu – i begyndelsen af 1950'erne – var der kommet gang i byggeri af både villaer og etageejendomme, så vi havnede i et forretningskvarter i et nybyggerområde.

Der var tre, måske endda flere ismejerier i Baggesens Allé dengang. Vores lå i Baggesens Allé 135 i digterkvarteret i et forretningscentrum, hvor der også var bager, kiosk, slagter, købmand, manufaktur-

handel samt gartner. Købmanden hed Peer Malbæk, slagteren Henry Hansen, gartneren Bergmann og bageren Andersen.

Kunderne boede i boligblokkene omkranset af Baggesens Allé, Hans Tausensvej, Rahbeks Allé og J. L. Heibergs Allé samt i Finnebyen, som bebyggelsen ved Stavangervej, Eskilstunavej, Jyväskylävej og Færøvej kaldes. Finnebyen rummer 51 finske træhuse bygget 1947 som resultat af en handelsaftale med Finland.

Endvidere kom der kunder fra det social-filantropiske boligbyggeri på Stavangervej mod Gammelby Strandvej samt fra træ- og stenbarakkerne på hver sin side af Ribegade.

Det var et herligt kvarter at vokse op i. Jeg har sejlet rundt i mange murerbaljer i nybyggeriers kældre, der var sat under vand. Denang blev børn ikke holdt ude fra byggepladserne.

Min fars og mors ismejeri havde mange kunder blandt folk fra fiskeindustrien og fiskere, og en del af dem handlede på bog



Familien Andersens Ismejeri Baggesens Allé 135 fotograferet omkring 1949, alt så før det blev deres. Foto: Paul Bølling. EBA 60549-008



Rejsegilde på kommunens rækkehusbyggeri på hjørnet af Baggesens Allé og Chr. Winthers Vej, juni 1952. EBA 41133-008

Luftfoto af Baggesens Allé i 1956. Nederste del af billedet: Finnebyen med de finske træhuse. Gaden midt i billedet, fra venstre til højre: Baggesens Allé; fra den udgår fra venstre mod nederste kant: Jyväskylävej, Eskilstunavej og Stavangervej. Den lille gade i forgrunden: Færøvej.

På den anden side Baggesens Allé: Esbjerg Boligselskabs karreer, bag disse atter huse i den finske stil. Gaden til venstre: Hans Tausens Vej, derefter J. L. Heibergs Allé og helt til højre: Gammelby Strandvej, der går skråt



mod billedets øverste kant til Storegade og Jerne bro. I baggrunden ses Jerne Kirke og Ungdomsbos nye boliger ved Strandby Kirkevej. Bagest til højre ses Foreningen Børnenes Vels Børnehjem på Bøndergårdsvej. Der blev spillet megen fodbold på kvarterets store græsplæner. EBA 35746-070



Ejendommene Rahbeks Allé 45-55, fotograferet omkring 1960. De er opført af Esbjerg Kommune og taget i brug i 1950. De indeholder 36 lejligheder. EBA. SK01486-080



Et udsnit af de 51 finske træhuse, de såkaldte Finnehuse, som Esbjerg Kommune lod opføre i Østerbyen i 1947. EBA 20420-070



Rækkehusene på Stavangervej, som Esbjerg Socialfilantropiske Boligselskab opførte i 1952-1953. Her fotograferet i februar 1954. EBA 105761-050



Børn leger ved de røde barakker ved Ribegade. Tilsyneladende har de bygget en wigwam af tæppe- og tapetrester. Bemærk i øvrigt tørresnorene med vaske-
tøj til tørre. EBA 95872-070



Personalet fra Fischer-Jensens Fiskekonserveres, fotograferet foran fabrikken, Exnersgade 33 i 1950. EBA 74783-022

og fik god kredit. Ofte kunne de først betale, når fiskeriet efter høstsilden begyndte. Køb på bog var fars afgørelse, men vi kunne betros at skrive køb i en kundes bog, hvis vi – når jeg som 13-årig – skulle passe ismejeriet selv, fordi far og mor skulle til sølvbryllup på Fyn.

Mange af kunderne var ansatte ved Statsbanen: Billetsælgere på banegården, billet- og trafikkontrollører, togførere og fyrbødere. En af de senere mere kendte kunder var Holger Viveke (1910-1992), som jeg husker som »kommunisten«. Efter befrielsen var han blevet rejsesekretær for DKP [Danmarks Kommunistiske Parti], og ifølge skattebogen fra 1956 boede han Hans Tausens Vej 9. I 1958 brød han med DKP og meldte sig ind i det nystiftede SF. Interessant nok, men måske ikke helt relevant er det, at samme Holger Viveke 12 år senere – i 1970 – giftede sig med journalist Eva Reé, datter af dagbladet Vestkystens mangeårige redaktør Knud Reé, der en overgang også var fiskeriminister.

En anden kunde, der senere blev kendt i brede kredse, var lærer Rasmus Bebe, eller var det moderen, han handlede for. Jeg

husker det ikke længere. Den senere kendte EfB-angriber Kristian Østergaard voksede også op i kvarteret og kom som barn i ismejeriet.

Efterspurgte varer

Fars og mors kunder havde ikke selv køleskab. Det medførte hyppige besøg for nødvendige dagligvarer, man uden køleskab havde problemer med at opbevare privat. Ismejeriet var også selv afhængig af hyppige leverancer p.g.a. den begrænsede lagerplads. Mælk og andre mejeriprodukter blev mandag-lørdag leveret af Esbjerg Ny Andelsmejeri, der lå på hjørnet af Nygårdsvej og Finsensvej.

Om søndagen, eller når vi løb tør for mælk, fik vi f.eks. mælk fra Esbjerg Mælkeforsyning, Kongensgade 9, hvor direktør Haaning altid var flink til at hjælpe os.

Brød fik vi leveret af bageriet Frista, Jernbanegade 70, eller Rørkjær Bageri, som lå Storegade 77.

Ud over mælk og brød handlede vi med Premier Is, Kosmos og Premier Sodavand samt almindelige dagligvarer.



Esbjerg Ny Andelsmejeri, Nygårdsvej 37-39. Mejeriet lå på hjørnet af Nygårdsvej og Finsensgade. Bygningerne blev revet ned i 1979. EBA 43971-008



Lilly og Viggo Andersen i deres velassorterede ismejeri omkring 1960. EBA 110557-070



Der findes desværre ikke billeder af ismejeriets Long-John, men et billede af købmand Niels Juuls Long-John fra 1942 kan bruges, selv om han ikke har mælkerammer på ladet. EBA 101555-070

Sødmælk, kærne- og skummetmælk blev leveret i klare glasflasker med alu-metallåg hhv. i 1 l, ½ l, 2 dl (skolemælk). Piske- og kaffefløden kunne også fås i 1 dl flasker. Senere kom de brune flasker, plastic-posser og trekantet papemballage, inden man helt gik over til firkantede papkartoner. En overgang blev også anvendt plastikkapsler, som vi børn rullede en ti-øres salmiakstang ind i, som vi så gik og suttede på.

Vi havde to Long-John budcykler, hvoraf den ene var specialbygget, så den kunne laste fire rammer mælk, ramme til 12 stk. literflasker eller ramme til 20 stk. ½ liters flasker.

Vi servicerede kunderne med udbringning af mælk, så den stod ved døren inden kl. 7 om morgen. I kvarteret så man ikke de hestetrukne mælkevogne, som ellers prægede ældre kvarterer af byen og også de de ældre dele af Østerbyen. De nye kvarterer tilhørte ismejerierne m.h.t. levering af mælk og brød.

Jul i ismejeriet

Hvert år omkring den 1. december ændrede butikkens udseende sig, for julen holdt



Premier Is havde et bredt udsnit af isanretninger, men arkivet har desværre ikke billeder af juleis i farver. Foto 1963. EBA 74903-050

sit indtog. Mor pyntede butikken op med kravlenisser og kulørte glaskugler, og de sæsonbestemte julevarer rykkede ind: Dadler, romtoppe, konfekt, linser, »flæsk«, marcipanbrød og marcipangrise, guldkarameller, marengsbunde og kyskager.

Der blev bestilt islagkager fra Premier Is: 1-liters, 1½- og 2-liters jule-is, hvor det specielle var, at juleisen indeholdt en mandel. Var man ikke til risalamande, var det løsningen.

Islagkagerne blev leveret i pakker med tøris. Det var noget hidsigt noget at arbejde med, da det brænde sig fast i fingrene. Islagkagerne var en efterspurgt juledessert. De forudbestilte pakker bragte min søster Inge ud til kunderne.

Vores egen jul

Ismejeriet havde åbent fra kl. 7 morgen indtil kl. 16 juleaften. Jeg havde bl.a. til opgave at sørge for snerydningen foran is-

mejeriet, men et år bad kioskejeren mig skovle sne foran kiosken også, men det var far ikke tilfreds med. Jeg havde trods alt været oppe og i gang siden kl. 6, for vareudbringning var mit job.

Mor lavede sin egen julemedisterpølse, snittede selv rødkål, lavede brune kartofler, og vi fik skiftevis and eller flæskesteg juleaften.

Juleaften holdt vi med familien, så vidt det var muligt. Vi havde min kære farmor og min farbror Otto på julebesøg, og de kom med tog, trukket af et stort damplokomotiv fra Ringkøbing.

Min farmor kom et par dage før juleaften og hjalp til inde i det private. Otto, som var bankbud, kunne først tage hjemmefra efter bankens lukketid. Jeg hentede dem på baggården og tog dem med bussen hjem.

Vi var mange samlet på få kvadratmeter, så der var ikke plads til at danse om juletræet. Det måtte stå i et hjørne, så jule-



Lilly og Viggo Andersen samlet om julebordet i den private del af ismejeriet i Baggesens Allé 135 i julen 1961. For bordenden sidder farbror Otto, der var på julebesøg sammen med farmor, som dog ikke ville fotograferes, th. for ham Viggo og Lilly Andersen, som ejede ismejeriet, og yderst t.h. sønnen Knud Andersen. Datteren Inge fotograferer. EBA 110561-070



Familiens Andersens juletræ i julen 1961. EBA 110560-070



Inge Andersen med én af sine julegaver i 1961. EBA 110559-070



Ismejeriet i Baggesens Allé 135 efter udvidelsen af butikken. Bemærk Premier Is-skiltet – det gav godt salg af ispinde til kvarterets børn. Der er også kommet et skilt for salg af øl - varesortimentet er under udvidelse. EBA 110562-070



78-grammofonpladen med Mogens Aabjørn og Statsradiofoniens Drengenor, som ledsagede vores julesang ved træet i 1961. EBA 110994-109

salmerne og -sangene blev sunget med hjælp fra en 78-grammofonplade »Julefantasi« med Mogens Aabjørn og Statsradiofoniens Drengenor, som jeg har endnu. Jeg havde en rejsegrammofon, som blev anvendt til afspilningen.

Der blev også givet gaver, og vi havde en god jul. Jeg ser med taknemmelighed og glæde tilbage på min barndoms jul.

Indtil næste morgen juledag, hvor der atter var efterspørgsel efter mælk og brød fra kl. 07. Dog var der kun åbent til kl. 10.00 1. juledag. Ellers var den faste åbningstid mandag-fredag kl. 7-17.30, lørdag kl. 8-14 og søndag kl. 8-10.

Og så blev det hverdag igen. Med mange daglige kunder efter brød og mælk og andre daglige fornødenheder. Sådan kunne en familie have en god levevej med en lille butik og mange timers arbejde. Faktisk udvidede far og mor butikken i 1959.

I midten af 1960'erne meldte konkurrencen sig. Køleskabe vandt frem i de private husholdninger, og supermarkederne fik lov til at sælge mælk. Det var hårde konkurrenter, selv om far og mor havde udvidet butikslokalet og købt nyt og større køleinventar. Det ærgrede far, at det var så svært at få solgt den nye, store Frigidare køledisk, men heldigvis hjalp sælgeren far af med den til sidst.

Jeg husker ikke, hvornår far og mor lukkede butikken, men en slutseddel fortæller, at Baggesens Allé 135 blev solgt den 1. august 1970, og far og mor flyttede i lejlighed, hvor de var meget glade for at bo.



Kærlighed gør blind

Af Peter Bak

I 1940 blev fem unge mennesker dømt ved retten i Esbjerg for at have kopieret og omdelt et par tekster, der var kritiske over for den tyske besættelsesmagt, og dermed – som det hed i anklagen – kunne skade landets interesser i forhold til udlandet. Sagen blev iværksat, efter en ung kvinde havde vist teksterne til sin kæreste, der var tysk løjtnant.

Især for en af de unge blev straffen ganske hård: 60 dages hæfte [hæfte var en mild form for fængselsstraf indført i 1930, afskaffet i 2001] samtidig med, at han mistede sit arbejde. Domstolen fulgte med strafudmålingen samarbejdspolitikken retningslinjer ved at idømme en straf, der måtte anses for tilstrækkelig til, at besættelsesmagten ville undlade at kræve kontrol med retsvæsenet.

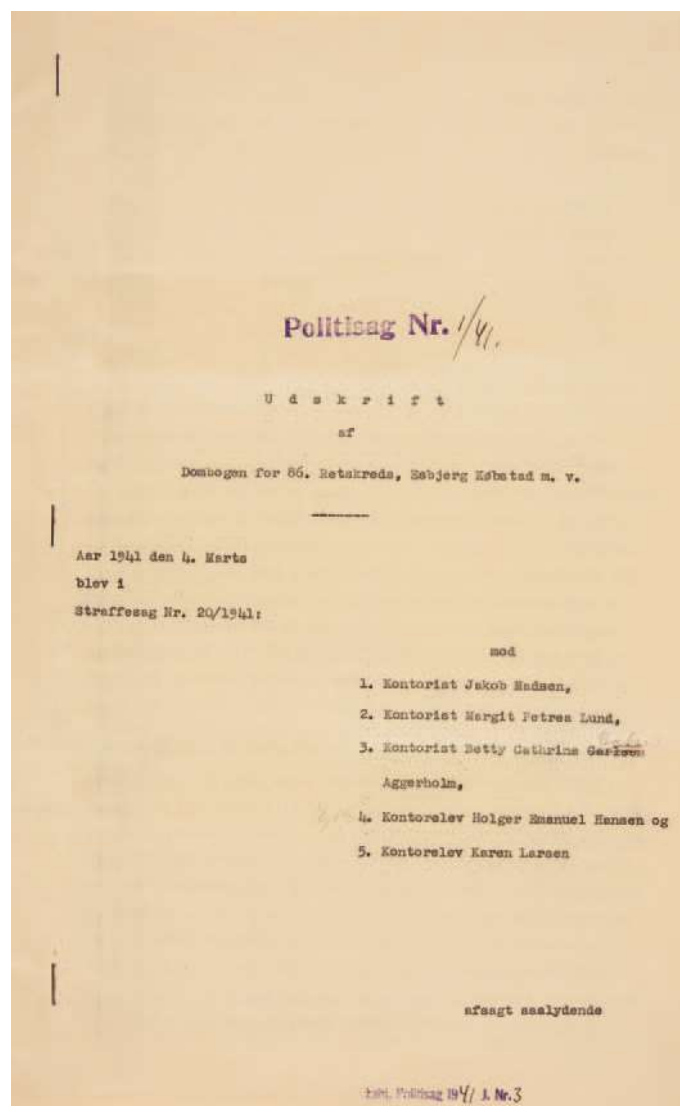
Senere skulle omdelingen af tekster blive en væsentlig del af modstandskampen, men i 1940 har de unge næppe tænkt på deres handling som modstandskamp, men mere som lidt sjov i gaden. På den anden side viser handlingen – det var meget besværligt at fremstille illegale tekster ved afskrivning på maskine – at der var interesse for kritik af besættelsesmagten. Kun en af de tiltalte var indfødt esbjergenser. Måske er det derfor, at pensionatet spiller så stor en rolle i deres liv. Der var ikke mulighed for at bo og spise hjemme.

Fem år senere blev den unge kvinde på baggrund af sin handling i 1940 dømt ved retten i Esbjerg for at have været stikker. Straffen blev to års fængsel. Straffens hårdhed blev givetvis påvirket af, at sagen blev taget op allerede i sommeren 1945, hvor kravet om hævn over tyskernes danske håndlangere var højt oppe på den politiske dagsorden. Straffen kunne have været meget hårdere, men retten tog hensyn til, at den anklagede havde været meget forelsket i sin tyske løjtnant.

Set med nutidens øjne er det problematisk, at hendes handling i 1940 ikke var ulovlig, men blev ulovliggjort i 1945 i »Lov om tillæg til lov nr. 259 af 1. juni 1945 om tillæg til borgerlig straffelov angående forræderi og anden landsskadelig virksomhed«, hvor det i §1 hedder: »Denne lovs bestemmelser kommer til anvendelse på handlinger, der er foretaget efter den 9. april 1940«.

Udskrift fra Dombogen for 86. retskreds, Esbjerg Købstad m.v., år 1941, den 4. marts:

Ved anklageskrift af 4. januar 1941 fra politimesteren i Esbjerg er 1) kontorist Jakob



Forsiden på udskriften af Politisag 1941/1 om sagen mod de fem unge esbjergensere, som blev dømt forholdsvis strenge straffe for at have kopieret smædevers om den tyske besættelsesmagt. EBA 110299-109

Madsen, f. d. 10/9 1913 i Ølgod, boende Islands-gade 39, Esbjerg, 2) kontorist Margit Petrea Lund, f. d. 27/2 1922 i Esbjerg boende Frodesgade 15, Esbjerg, kontorist Betty Cathrine Caben Aggerholm, f. d. 3/8 1919 i Fredericia, boende Gormsgade 97, Esbjerg, 4) kontorelev Holger Emanuel Hansen, f. d. 13/9 1923 i Hobro, boende Nørregade 2, 2. sal, Esbjerg, og 5) kontorelev Karen Larsen, f. d. 13/3 1920 i Aarhus, boende Kronprinsensgade 19, Esbjerg, sat under tiltale ved nuværende ret for over-



Det var i ejendommen i midten, oven på D. P. Becks Møbel-forretning, dengang Rådhuspladsen 16, nu Torvet 16, A. Jepsen havde sit pensionat, hvori udvekslingen af smædersene fandt sted. EBA94853-012

trædelse af midlertidig lov nr. 388 af 22. juli 1940 §1. 1) Jakob Madsen ved i efteråret 1940 at have mangfoldiggjort i 32 eksemplarer – 16 af hver af – to skrifter »Fadervor« og »Dejlige Danmark«, hvis indhold er egnet til at skade landets interesser i forhold til Tyskland, og derefter at have lagt skrifterne til uddeling i fru Jeppesens Pensionat, Rådhuspladsen, her, hvor han spiste, 2) Margit Petrea Lund ved i efteråret 1940, efter anmodning af tiltalte Holger Emanuel Hansen, at have mangfoldiggjort skriftet »Dejlige Danmark« i 8 eksemplarer og overladt disse til Hansen, 3) Betty Cathrine Caben Aggerholm ved i efteråret 1940 efter anmodning fra tiltalte Karen Larsen at have mangfoldiggjort skriftet »Dejlige Danmark« i 5-7 eksemplarer og overladt disse til Karen Larsen og ved ligeledes efter anmodning at have mangfoldiggjort skriftet »Fadervor« i ca. 5 eksemplarer, idet hun dog ikke vil kunne erindre, til hvem disse afskrifter er fremstillet, 4) Holger Emanuel Hansen ved i efteråret 1940 at have ladet skrifterne »Fadervor« og »Dejlige Danmark« mangfoldiggøre i ca. 20 eksemplarer, ca. 10 af hver, og uddelt nogle af disse

til kolleger på kontoret, hvor han var ansat, og 5) Karen Larsen ved i efteråret 1940 at have ladet skriftet »Dejlige Danmark« mangfoldiggøre i 6-7 eksemplarer, hvorefter hun har uddelt nogle af disse til kolleger på kontoret, hvor hun var ansat.

Under sagen har anklagemyndigheden dog frafaldet tiltalen mod tiltalte 3) Betty Cathrine Caben Aggerholm for så vidt angår sigtelsen for at have mangfoldiggjort skriftet »Fadervor«.

Ingen af de tiltalte er tidligere straffet.

De tiltalte har alle erkendt at have foretaget de i anklageskriftet ommeldte handlinger, men dog påstået sig frifundne, idet de har gjort gældende, at de ommeldte meddelelser er givet offentligt.

I øvrigt har de afgivet følgende nærmere forklaringer.

Tiltalte 1) Jakob Madsen har forklaret, at han, der er ansat på Esbjerg Kommunes Inkassokontor, vistnok en dag i august måned 1940 på kontoret kom i besiddelse af et maskinskrevet eksemplar af det under sagen ommeldte »Fadervor«. Han foreviste afskriften for nogle pensionærer på pensionatet, Rådhuspladsen 10 [Fejl for 16. Red.], hvor tiltalte spiser, og nogle af pensionærerne anmodede ham om afskrifter.

Vistnok sidst i september måned kom tiltalte på inkassokontoret i besiddelse af en maskinskreven afskrift af den under sagen ommeldte vise »Dejlige Danmark«. Han har erklæret ikke at kunne huske, af hvem han fik den, eller om han muligt fandt den på sit bord. Han foreviste også dette eksemplar for nogle medpensionærer, der gentog deres anmodning om at få nogle eksemplarer af visen »Dejlige Danmark«.

Den 8. oktober s.å. skrev tiltalte på sin bopæl 16 afskrifter af visen og 16 afskrifter af »Fadervor« på skrivemaskine og lagde derefter disse 32 afskrifter frem på et bord i pensionatet, således at de 15-20 pen-

sionærer, der spiser på pensionatet, kunne tage et eksemplar.

Tiltalte har tilføjet, at han kun har opfattet »Fadervor« og visen som morsomheder og ikke som forhånelser.

Tiltalte 2) Margit Petrea Lund har forklaret, at hun, der er ansat på Esbjerg Kommunes skrivestue vistnok en gang i august måned 1940 efter anmodning af tiltalte 4) kontorelev Holger Emanuel Hansen, der er ansat på inkassokontoret, har skrevet 8 afskrifter af visen »Dejlige Danmark«. De 8 afskrifter afleverede hun til Holger Hansen, og hun tog ikke selv noget eksemplar af dem. Hun har tilføjet, at hun ikke havde nogen interesse deraf, og at det udelukkende var for at gøre sin kollega en tjeneste, at hun udfærdigede afskrifterne.

Tiltalte 3) Betty Cathrine Garben Aggerholm har forklaret, at hun er ansat på Esbjerg Kommunes skrivestue, og at medtiltalte 5) kontorelev Karen Larsen vistnok i juli eller august måned 1940 havde vist hende et håndskrevet eksemplar af visen »Dejlige Danmark«, og at hun da bad Karen Larsen, om hun måtte låne det, idet det var hendes mening, at hun ville vise sine kammerater det. Hun forstod derhos Karen Larsens udtalelser ved denne lejlighed således, at hun ønskede nogle afskrifter af viserne. Tiltalte skrev 5-7 eksemplarer af visen og bad tiltalte 2) Margit Lund om at tage eksemplarerne med op til Karen Larsen på folkeregisterkontoret, idet Margit Lund alligevel skulle derop med post.

Tiltalte 4) Holger Emanuel Hansen har forklaret, at han én gang midt i august måned 1940 fik en maskinskrevet afskrift af det under sagen ommeldte »Fadervor« af frk. Carlsen [formentlig frk. Caben, som i originalen omtales som »Carlsen«, overalt rettet med håndskrift til Caben], der ligesom tiltalte var ansat på Esbjerg Kommunes inkassokontor. Han tog det med på skrivestuen og bad tiltalte Margit Lund om at skrive nogle eksemplarer på maskine. Nogle få dage efter afleverede frk. Lund ca. 10 afskrifter, og disse delte tiltalte ud til sine kolleger på inkassokontoret.

I slutningen af september måned s.å. lånte tiltalte af sin stedfader Aage Müller en

afskrift af den under sagen ommeldte vise »Dejlige Danmark«. Tiltaltes stedfader sagde til ham, at han ikke havde noget imod, at tiltalte tog en afskrift af visen, men at han ikke måtte lade den gå videre. Tiltalte fik en af damerne på kommunekontorets skrivestue, han husker ikke hvem, til at tage ca. 10 afskrifter af visen, og disse afskrifter delte han ud blandt sine kolleger på inkassokontoret.

På det tidspunkt, da han lod afskrifterne tage og uddelte dem, var han ikke klar over, at han gjorde sig skyldig i noget ulovligt, men senere var det gået op for ham, at det var en overtrædelse af den i anklageskriftet nævnte lovbestemmelse.

Endelig har tiltalte 5) frøken Karen Larsen forklaret, at hun, der er ansat på Esbjerg Kommunes folkeregisterkontor, engang i sommeren 1940, vistnok i august måned, på en eller anden måde tilfældigt kom i besiddelse af et eksemplar af visen »Dejlige Danmark«. Hun viste medtiltalte 3) Betty Aggerholm afskriften, og frk. Aggerholm bad om hun måtte få lov til at skrive den af, hvilket tiltalte gav hende lov til, idet hun samtidig anmodede om at måtte få et eksemplar.

Kort efter gav frk. Aggerholm hende ikke eet, men 7-8 eksemplarer, og tiltalte forærede derefter et par stykker bort til sine kammerater på kontoret, som bad om at måtte få et eksemplar. Resten af eksemplarerne lagde hun i sit hjem, og da hun fik at vide, at der var iværksat undersøgelse, brændte hun dem.

Efter det således oplyste findes den af de tiltalte foretagne mangfoldiggørelse og uddeling af de fremstillede eksemplarer af »Fadervor« og visen »Dejlige Danmark« at måtte sidestilles med en offentlig given meddelelse, og da de pågældende skrifers indhold er af en sådan art, at det er egnet til at skade landets interesser i forhold til udlandet, vil de tiltalte 1) kontorist Jakob Madsen, 2) kontorist Margit Petrea Lund, 3) kontorist Betty Cathrine Caben Aggerholm, 4) kontorelev Holger Emanuel Hansen og 5) kontorelev Karen Larsen i medfør af lov nr. 388 af 22. juli 1940 §1 være at anse med hæfte i henholdsvis 60, 7, 7, 20 og 7

dage, idet det bemærkes, at der ved straffenes udmåling for tiltalte 4) Holger Emanuel Hansens vedkommende er taget hensyn til, at han, da han foretog den strafbare handling, ikke var fyldt 18 år jfr. Straffelovens §84, 2.

De tiltalte vil derhos in solidum have at betale sagens omkostninger, derunder i vederlag til den for dem beskikkede forvarer, landsretssagfører Jæger 80 kr.

Thi kendes for ret:

De tiltalte

- 1) kontorist Jakob Madsen,
- 2) kontorist Margit Petrea Lund,
- 3) kontorist Betty Cathrine Caben Aggerholm,
- 4) kontorelev Holger Emanuel Hansen og
- 5) kontorelev Karen Larsen

bør hensættes i hæfte i henholdsvis 60, 7, 7, 20 og 7 dage.

De tiltalte bør derhos in solidum betale sagens omkostninger, derunder i vederlag

til den for dem beskikkede forvarer, landsretssagfører Jæger 80 kr.

Brynjulf Rasmussen

Tilstilles politimesteren i Esbjerg m.v., idet udskriftens rigtighed bekræftes.

Ved befrielsen blev der indført lovgivning med tilbagevirkende kraft. Den første retssag i Esbjerg efter det nye princip blev ført mod Gudrun Studsgård, der i begyndelsen af 1941 havde fået fem pensionatskammerater dømt for landsskadelig virksomhed i forbindelse med mangfoldiggørelse og distribution af smædevers mod besættelsesmagten.

Det var godt avisstof, og allerede samme dag som dommen faldt, bragte dagbladet Vestkysten en artikel om sagen og dommen.

Artiklen lyder:

Kvindelig stikker fik 2 års fængsel

Kontorist Gudrun Studsgaard, der tidligere har været ansat på Esbjerg Banegård, blev dømt for at have angivet unge esbjergensere til tyskerne.

Hun kendtes desuden uværdig til almen tillid i 10 år.

Ved domsmandsretten i Esbjerg behandles i dag sagen mod den 27-årige Gudrun Katrine Studsgaard, der har angivet nogle unge mennesker for at have skrevet smædeviser mod tyskerne. Frk. Studsgaard har tidligere været ansat på D.S.B.s kontor i Esbjerg.

Det er den første sag efter stikkerparagraffen, der er blevet behandlet i Esbjerg.

Som domsmænd fungerede gårdejer Søren Jensen, Omme, og købmand Erik Kirkebye, Esbjerg. Dommersædet beklædtes af dommer G. Jensen, landsretssagfører Poul Flagstad var anklager og landsretssagfører Thuesen forsvarer.

Var medlem af K.U.

Gudrun Studsgaard forklarede, at der ikke havde været tyske interesser i hendes hjem. I sin tidligere ungdom var hun medlem af »Konservativ Ungdom«, men meldte sig ud, efter at hun havde angivet de fi-



Portrætbillede af landsretssagfører Poul Jæger, ca. 1932-33. Han var beskikket forsvarer for de fem anklagede unge mennesker. EBA 46962-070

Kvindelig Stikker fik 2 Aars Fængsel

Kontorist, Gudrun Studsgaard, der tidligere har været ansat paa Esbjerg Banegaard, blev dømt for at have angivet unge Esbjergensere til Tyskerne

Hun kendtes desuden uværdig til almen Tillid i 10 Aar

Ved Domsmandsretten i Esbjerg behandledes i Dag Sagen mod den 27-aarige Gudrun Katrine Studsgaard, der har angivet nogle unge Mennesker for at have skrevet Smædeviser mod Tyskerne. Frk. Studsgaard har tidligere været ansat paa D. S. B.s Kontor i Esbjerg.

Det er den første Sag efter Stikkerparagraffen, der er blevet behandlet i Esbjerg.

Som Domsmand fungerede Gaardejer Søren Jensen, Omme, og Købmand Erik Kirkebye, Esbjerg. Dommerstedet beklædtes af Dommer G. Jensen, Landsretssagfører Poul Flagstad var Anklager og Landsretssagfører Thuesen Forsvarer.

Var Medlem af K. U.

Gudrun Studsgaard forklarede, at der ikke havde været tyske Interesser i hendes Hjem. I sin tidlige Ungdom var hun Medlem af »Konservativ Ungdom«, men meldte sig ud, efter at hun havde angivet de fire unge Mennesker. Der var blevet kold Luft omkring hende, og hun rejste til Tyskland for at være sammen med sin Kæreste, en tysk Officer, som hun havde lært at kende paa Jernbanestationen i Maj 1940. Hun havde ikke Aversion mod Tyskerne, da de kom. Kun havde hun Betænkeligheder ved at komme sammen med Tyskeren paa Grund af Folks Dom, men det satte hun sig ud over. I November 1942 tog den tyske Løjtnant fra Landet, og hun har sidst hørt fra ham i Slutningen af 1944.

Viste Tyskerne Smædeviserne

Hun spiste i et Pensionat, hvor nogle Smædeskrifter og Viser lå og flød paa Bordet. Hun tog dem med sig for at vise Tyskeren dem. De havde ofte talt sammen om det som »Barnagtighed«, men han mente nærmest, at det var Blasfemi at forvrænge »Fadervor«, som lød saaledes:

— Fader Hitler, du, som er i Tyskland, — kendt er dit Rige. — Ske din Vilje i England ligesom i Frankrig. — Giv os i Dag vor daglige Ration. — Forlad os vor Skyld, som du overtræder dine Løfter. — Led os ikke i Sovjet, — men frels os fra de allierede. — Ti Riger er dine, men ikke i al Evighed. Amen!

En Vise lød som følger:

Dejlige Danmark med skovklædte Kyster, blot vi var fri for hver eneste Tysker, borte er Friheden, borte er Ro, borte er Freden, hvor Tyskerne bo.

Dejlige Danmark med Køer og Grise, alt hvad du har, kan Tyskerne spise, nu skal de høste, hvad vi maatte saa til Gengæld gav de os Mundkurv paa.

Dejlige Danmark nu svinder din Sommer, hvordan skal det gaa i den Vinter, der kommer? Danmark, du havde kun Fred i dit Sind.

Freden gik ud, hvor Tysken gik ind. En Aften viste hun Officeren Sangene, som hun lo ad, men da han tog

Smædeskrifterne til sig, blev hun urolig. Forinden havde hun svaret paa hans Spørgsmaal om, hvor hun havde dem fra. Hun sagde, at der vel ikke vilde ske de unge Mennesker noget. Dette slog han hen og talte om noget andet.

Da han havde anmeldt det, beklagede han overfor Gudrun Studsgaard, at det var sket, men at det var hans Pligt. Hun holdt lige meget af ham for det, og Forholdet kølnedes ikke. De anholdt unge Mennesker fik ved Retten i Esbjerg henholdsvis 60 Dages, 7 Dages, 7 Dages og 20 Dages Hefte.

Hele Pensionatet blev afhørt

Bogholder Jacob Madsen, der fik 60 Dages Hefte for at have spredt Smædeviserne, forklarede som Vidne, at han ikke var klar over, at Frk. Studsgaard ikke var til at stole paa.

Anmeldelsen medførte, at hele Pensionatet blev afhørt. Han, der blev straffet, blev suspenderet med halv Løn, men han har nu faaet Pengene tilbage. Han fik senere Besked paa at søge anden Stilling, og han mener, at det var forkert af afdøde Borgmester Koch og Kommunaldirektøren, da der ikke var Krav herom fra tysk Side.

Fru Ellen Loise Staugaard forklarede som Vidne, at Frk. Studsgaard boede hos hende. Hun vidste godt, at Frk. Studsgaard var forlovet med en tysk Officer. Han og Frk. Studsgaard drak somme Tider Kaffe hos hende.

Frk. Studsgaard blev meget ked af det

Den omtalte Aften viste Frk. Studsgaard smilende Sangene til Tyskeren, som noterede op, hvor hun havde dem fra. Hun nævnte vist ikke Navne. Da han var gaaet, blev hun meget ked af det og bemærkede, at hun vist havde gjort noget forkert. Hun kunde have talt flere Gange med Tyskeren, uden at Fru Staugaard kunde have hørt det. Fru Staugaard regnede ikke med, at det betød noget, og hun vilde ogsaa have vist ham Sangene, hvis det var hende.

Iøvrigt forklarede Fru Staugaard, at Frk. Studsgaard fuldstændig var forblundet af Tyskeren.

Anklageren krævede Gudrun Studsgaard dømt efter Paragraf 12 og frakendt almen Tillid for bestandig.

Forsvareren krævede Fritfindelse, idet han mente, der ikke var Hjemmel til at straffe hende.

Dommen kom til at lyde paa 2 Aars Fængsel

Dommen faldt efter kort Tids Vortering og lød paa 2 Aars Fængsel, hvoraf fragik 3 Maaneder, som ansaas for udstaaet i Varetægtsarrest. Desuden kendtes Frk. Studsgaard uværdig til almen Tillid i 10 Aar.

Retten havde fundet, udtalte Dommeren, at Frk. Studsgaard, som andre Danskere, maatte have regnet med, at Tyskeren vilde anmelde det til sine Myndigheder, men hans Indflydelse paa hende havde gjort, at Straffen var kommet under Lovens Minimum: 4 Aar.

tysk officer, som hun havde lært at kende paa jernbanestationen i maj 1940. Hun havde ikke aversion mod tyskerne, da de kom. Kun havde hun betænkeligheder ved at komme sammen med tyskeren paa grund af folks dom, men det satte hun sig ud over. I november 1942 tog den tyske løjtnant fra landet, og hun har sidst hørt fra ham i slutningen af 1944.

Viste tyskerne smædeviserne

Hun spiste i et pensionat, hvor nogle smædeskrifter og viser lå og flød på bordet. Hun tog dem med sig for at vise tyskeren dem. De havde ofte talt sammen om det som »barnagtighed«, men han mente nærmest, at det var blasfemi at forvrænge »fadervor«, som lød således:

- Fader Hitler, du, som er i Tyskland,
- kendt er dit rige.
- Ske din vilje i England ligesom i Frankrig.
- Giv os i dag vor daglige ration.
- Forlad os vor skyld, som du overtræder dine løfter.
- Led os ikke i Sovjet,
- men frels os fra de allierede.
- Ti riger er dine, men ikke i al evighed. Amen!

En vise lød som følger:

Dejlige Danmark med skovklædte kyster, blot vi var fri for hver eneste tysker, borte er friheden, borte er ro, borte er freden, hvor tyskerne bo.

Dejlige Danmark med køer og grise, alt hvad du har, kan tyskerne spise, nu skal de høste, hvad vi måtte så, til gengæld gav de os mundkurv på.

Dejlige Danmark, nu svinder din sommer, hvordan skal det gå i den vinter, der kommer?

Danmark, du havde kun fred i dit sind, freden gik ud, hvor tyskeren gik ind.

Omtale i dagbladet Vestkysten den 27, september 1945 af dom over kvindelig stikker. EBA 110298-109.

re unge mennesker. Der var blevet kold luft omkring hende, og hun rejste til Tyskland for at være sammen med sin kæreste, en

En aften viste hun officeren sangene, som hun lo ad, men da han tog smædeskrifterne til sig, blev hun urolig. Forinden havde hun svaret på hans spørgsmål om, hvor hun havde dem fra. Hun sagde, at der vel

ikke ville ske de unge mennesker noget. Dette slog han hen og talte om noget andet.

Da han havde anmeldt det, beklagede han over for Gudrun Studsgaard, at det var sket, men at det var hans pligt. Hun holdt lige meget af ham for det, og forholdet kølnedes ikke. De anholdte unge mennesker fik ved retten i Esbjerg henholdsvis 60 dages, 7 dages og 7 dages og 20 dages hæfte.

Hele pensionatet blev afhørt

Bogholder Jacob Madsen, der fik 60 dages hæfte for at have spredt smædeviserne, forklarede som vidne, at han ikke var klar over, at frk. Studsgaard ikke var til at stole på.

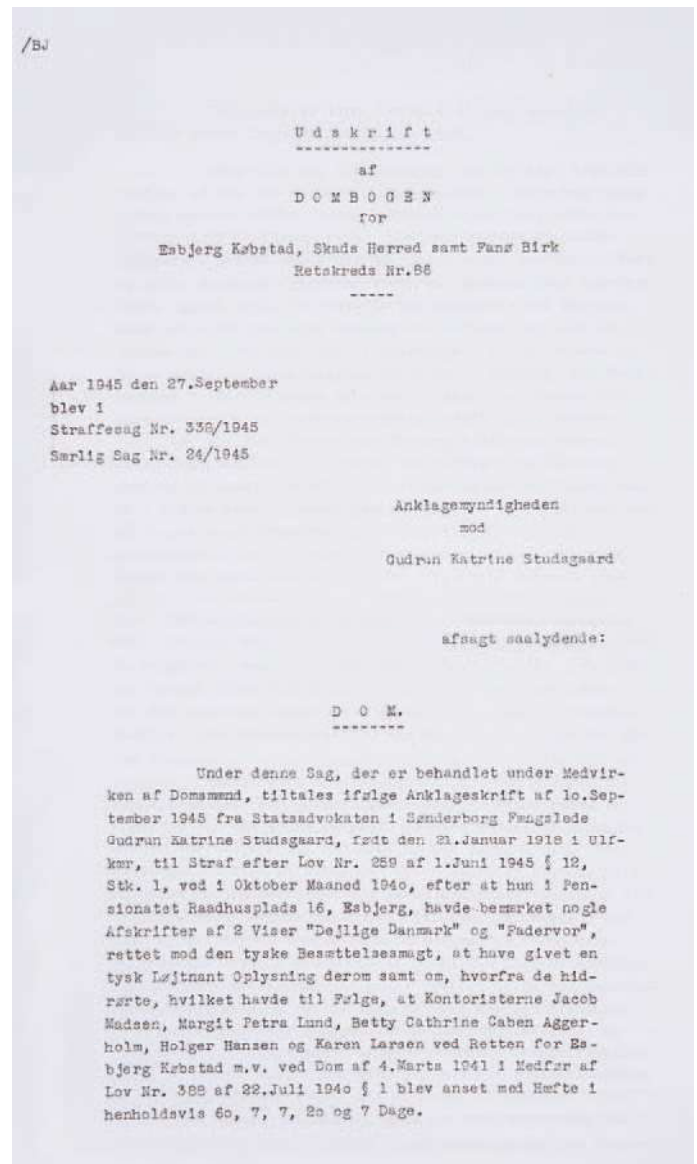
Anmeldelsen medførte, at hele pensionatet blev afhørt. Han, der blev straffet, blev suspenderet med halv løn, men han har nu fået pengene tilbage. Han fik senere besked på at søge anden stilling, og han mener at det var forkert af afdøde borgmester Koch og kommunaldirektøren, da der ikke var krav herom fra tysk side.

Fru Ellen Loise Staugaard forklarede som vidne, at frk. Studsgaard boede hos hende. Hun vidste godt, at frk. Studsgaard var forlovet med en tysk officer. Han og frk. Studsgaard drak somme tider kaffe hos hende.

Frk. Studsgaard blev meget ked af det

Den omtalte aften viste frk. Studsgaard smilende sangene til tyskeren, som noterede op, hvor hun havde dem fra. Hun nævnte vist ikke navne. Da han var gået, blev hun meget ked af det og bemærkede, at hun vist havde gjort noget forkert. Hun kunne have talt flere gange med tyskeren, uden fru Staugaard kunne have hørt det. Fru Staugaard regnede ikke med, at det betød noget, og hun ville også have vist ham sangene, hvis det var hende.

I øvrigt forklarede fru Staugaard, at frk. Studsgaard fuldstændig var forblændet af tyskeren.



Forside af udskriften af Dombogen for Esbjerg Købstad, Skads Herred samt Fanø Birk den 27. september 1945, hvor Gudrun Katrine Studsgaard blev idømt fængsel i to år for at have stukket fem pensionatsbekendte for at have skrevet smædevers om den tyske besættelsesmagt. Værre i praksis for hende var dog nok dommen på at være uværdig til almen tillid i ti år. EBA110300-109

Anklageren krævede Gudrun Studsgaard dømt efter paragraf 12 og frakendt almen tillid for bestandig.

Forsvareren krævede frifindelse, idet han mente, der ikke var hjemmel til at straffe hende.

Dommen kom til at lyde på 2 års fængsel

Dommen faldt efter kort tids votering og lød på 2 års fængsel, hvoraf fragik 3 måneder, som ansås for udstået i varetægtsarrest. Desuden kendtes frk. Studsgaard uværdig til almen tillid i 10 år.

Retten havde fundet, udtalte dommeren, at frk. Studsgaard, som andre danskere måtte have regnet med, at tyskeren ville anmelde det til sine myndigheder, men hans indflydelse på hende havde gjort, at straffen var kommet under lovens minimum: 4 år.

Udskrift af dombogen for Esbjerg Købstad, Skads Herred samt Fanø Birk

Retskreds nr. 86

År 1945 den 27. september

Blev i straffesag nr. 338 / 1945

Særlig sag nr. 24 / 1945

Anklagemyndigheden mod Gudrun Katrine Studsgaard

Afsagt sålydende:

DOM

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, tiltales ifølge anklageskrift af 10. september 1945 fra statsadvokaten i Sønderborg fængslede Gudrun Katrine Studsgaard, født den 21. januar 1918 i Ulfkær, til straf efter lov nr. 259 af 1. juni 1945 §12, stk. 1, ved i oktober måned 1940, efter at hun i pensionatet Rådhusplads 16, Esbjerg, havde bemærket nogle afskrifter af 2 viser »Dejlige Danmark« og »Fadervor« rettet mod den tyske besættelsesmagt, at have givet en tysk løjtnant oplysning derom samt om, hvorfra de hidrørte, hvilket havde til følge, at kontoristerne Jacob Madsen, Margit Petra Lund, Betty Cathrine Caben Aggerholm, Holger Hansen og Karen Larsen ved Retten for Esbjerg Købstad m.v. ved dom af 4. marts 1941 i medfør af lov nr. 388 af 22. juli 1940 §1 blev anset med hæfte i henholdsvis 60, 7, 7, 20 og 7 dage.

Fængslede er ikke fundet tidligere straffet. Hun har været fængslet fra 26. maj 1945.

Fængslede har ikke erkendt sig skyldig, idet hun hævder, at hun har handlet i tankeløshed. Hvis hun havde vidst, hvilke følger hendes handling ville få, ville hun ikke have vist viserne frem. Hun har nærmere forklaret følgende: Hendes fader har tidli-

gere været trafikassistent og er nu stationsforstander i Skals. Moderen døde omkring 1925. Året efter flyttede de fra Rindsholm til Esbjerg, hvor hun siden har boet bortset fra kortere perioder de sidste år. Hun gik først i Bjerringbro Skole, senere i Østre Skole og Danmarksgades Skole her i Esbjerg, tog realeksamen i 1934 og havde derefter forskellige pladser som barneplejerske og privatlærerinde, indtil hun i oktober 1935 blev ekstrakontorist på Esbjerg Statsbanestation. Efter moderens død fik faderen ret hurtigt som husbestyrerinde en dame, som endnu er hos ham, og som har været hende i moders sted. Såvel gennem hjem som skole har hun fået en god dansk påvirkning. Faderen var konservativ, vistnok medlem af den konservative forening, og hun var selv, indtil hun efter den her i sagen omhandlede episode blev nødt til at udmelde sig på grund af forholdene over for hende, medlem af K.U. her i byen. Hun har ikke været spejder. Hun var medlem af jernbaneforeningen, hvilket hun havde pligt til, men var ellers ikke i fagforening. Fra 1936 var hendes fader forflyttet fra Esbjerg, og i det første par år derefter boede hun i hjemmet hos noget af faderens familie. Fra efteråret 1939 kom hun til at bo hos fru Ellen Stougaard, Vesterhavsgade, Esbjerg, og fra den tid spiste hun i pensionatet Rådhuspladsen 16. Den 9. april var hun sygemeldt. Den 9. april havde over for hende samme indflydelse som på andre danskere. Omkring midten af måneden vendte hun tilbage til sit arbejde på banegården. Her lærte hun hurtigt at kende den tyske løjtnant Jenner, hvis soldater var indkvarteret på havnejernbanestationen, og som ret ofte havde ærinde på hovedstationen. Allerede i maj 1940 opstod der et intimt forhold mellem dem. Hun havde i begyndelsen navnlig på grund af folks dom lidt betænkelighed ved at komme sammen med ham. I øvrigt havde hun ikke haft nogen særlig aversion mod de tyskere, som kom på stationen. De blandede sig ikke i noget, efter hvad hun mærkede, og spurgte kun om oplysninger ligesom andre. Forholdet mellem hende og Jenner opstod på naturlig måde som ellers mellem unge

mennesker, der kommer til at holde af hinanden. Hun kom en del sammen med Jenner, mest hos ham, der boede på Paladshotellet, eller på det tyske soldaterhjem på havnebanestationen. Hun kunne ikke lide at færdes offentligt sammen med ham. Undertiden kom han også og besøgte hende, men det var i hendes logiværtindes hjem og når andre var til stede. Ved en sådan lejlighed talte hun med Jenner således som nogle gange før om visse smædeviser og rim, som var i omløb mellem unge mennesker. Hun havde netop – vist nok dagen før – taget et par sådanne, der henlå på skrivebordet i det pensionat, hvor hun spiste. Hun tog dem med henblik på at vise Jenner dem. Hun selv fandt viserne barnagtige og morede sig over dem. Hun oversatte nu viserne for ham, og hun syntes også, at han morede sig over dem. Det var dog hendes indtryk, at han nærmest opfattede Fadervor-rimet som blasfemi, men ikke som nogen krænkelse af den tyske fører. Han spurgte hende kort efter, hvor hun havde viserne fra. Hun mærkede da ikke uråd, men oplyste forholdet og fortalte, at de var henlagt af en ung mand fra kommunekontoret. Først efter at have sagt dette, blev hun betænkelig. Han stak viserne til sig. Hun tør dog ikke sige, om han gjorde dette før eller efter, at hun havde givet oplysningerne. Da de var blevet alene, spurgte hun ham, om der ville ske den unge mand noget. Han svarede ikke på det, men slog det hen og talte om noget andet, og hun troede virkelig på grund af deres intime forhold, at der ikke ville ske noget. Derfor gjorde hun ikke mere for at afholde ham fra at foretage sig noget. Nogle få dage efter fik hun uden forudgående varsel fra Jenner at vide i pensionatet, at den unge mand, Jacob Madsen, var blevet taget af politiet, og hun var straks klar over, hvad der var sket. Dette gjorde dog ikke nogen forskel i hendes stilling over for Jenner personlig, ej heller for kortere tid. Hun sagde, hvad hun havde fået at vide og beklagede sig over det, men han svarede, han havde handlet, som det var hans pligt som tysk officer, og udover det skete der ikke noget mellem dem. Hun fortsatte forholdet. Ind-

til jul blev hun ved at spise i pensionatet. Efter den tid har hun spist, dels hos sin logiværtinde, dels på jernbanestationen. Hun mærkede den kolde skulder hos andre unge mennesker, efter at Madsen var dømt sammen med de andre, der var kommet ind i sagen. På jernbanestationen blandt kollegerne mærkede hun kun i mindre grad misstemning over for hende. Hun kom næsten udelukkende sammen med Jenner og dennes overordnede, i reglen uden at andre kvinder var til stede. Enkelte gange har hun deltage i nogle tyske kammeratskabsaftener. Jenner blev i november 1942 beordret til tjeneste i Holland. Hun søgte derefter om orlov i den hensigt at tage arbejde i Tyskland for at være nærmere Jenner, med hvem hun betragtede sig som forlovet. Det var meningen, at de skulle vente på hinanden, til krigen var forbi. Hun fik imidlertid ikke bevilget orlov, men tog så sin afsked og rejste efter at have fået arbejde gennem det tyske arbejdsanvisningskontor til Brandenburg, hvor hun var kontorist på en flyvemaskinefabrik. Her besøgte Jenner hende 3 gange. Hun kom tilbage til landet i juli 1944 og opholdt sig indtil anholdelsen hos sin fader i Skals.

Bogholder Jacob Madsen har som vidne forklaret, at han sammen med forskellige andre af kontorpersonalet på kommunekontoret i Esbjerg i den pågældende periode på skrivemaskine afskrev en del af de nævnte viser og omdelte dem blandt andre unge mennesker. Han selv tog bl.a. en del, vistnok 16 af hver, med i pensionatet og lagde dem på skrivebordet, således at de forskellige pensionærer kunne tage et eksemplar hver. Han troede, at alle de andre pensionærer var gode nok, også fængslede. Han vidste ikke dengang, at hun gik med en tysk løjtnant. En uges tid efter kom han til afhøring hos politiet, og det resulterede i sagen mod ham og de andre og dommen ved nærværende ret, for hans vedkommende tillige ved landsretten, idet han ankede med det resultat, at dommen blev stadfæstet. Han blev suspenderet af sin stilling på kommunekontoret, de andre ikke.

Fru Ellen Louise Stougaard, f. Lyneborg, har som vidne forklaret, at fængslede var stærkt forelsket i den tyske løjtnant. Han havde vistnok været flere gange i vidnets hjem inden episoden med viserne. De sad den aften og drak kaffe, da fængslede sagde: »Nu skal jeg vise dig noget, jeg har fået«, og hun gik derefter ind på sit værelse og hentede viserne, som hun oversatte, og som både hun, vidnet og løjtnanten morede sig over. Pludselig mærkede vidnet dog, at løjtnanten blev alvorlig og spurgte: »Hvor har du fået dem fra?«, hvortil fængslede svarede, at det var fra pensionatet. Derefter tog han lommebogen op og noterede noget, og vidnet så, at fængslede nu blev ked af det, hun blev helt rød i hovedet. Hun spurgte ikke løjtnanten om noget, medens vidnet var til stede, men vidnet kan godt have været borte i et øjeblik i køkkenet, medens noget sådant er sket. Selv troede vidnet ikke, at der ville ske noget. Da løjtnanten var gået, var fængslede meget ked af det; hun sov ikke den nat, sagde hun den næste dag. Vidnet ville ikke selv have haft betænkeligheder ved at vise tyskeren viserne, han var jo dog gæst i hendes hjem, og han stod fængslede nær, og vidnet mener, at hverken hun eller fængslede kunne tænke, at han ville gøre fængslede fortræd ved at lade sagen gå videre. Vidnet mener også, at dette måtte stå for dem som noget uventet, da der jo ikke dengang, hende bekendt, tidligere var skredet ind med strafforfølgning i lignende tilfælde.

Retten finder, at fængslede må have regnet med som noget nærliggende, at den tyske løjtnant ville foretage sig noget, der kunne blive til skade for dem, der havde bragt viserne ind i pensionatet, og at hun må have været klar herover, navnlig efter at løjtnanten direkte havde spurgt hende ud om, hvor viserne hidrørte fra. Herefter vil fængslede være at kende skyldig. Da der imidlertid på grund af løjtnantens indflydelse på hende findes at foreligge formildende omstændigheder, kan straffen nedsættes, og fængslede vil herefter i medfør af §3, stk. 3, jfr. §12, stk. 1, i lov nr. 259 af 1. juni 1945 være at anse med



Portræt af landsretssagfører Paul Schillerup Flagstad ca. 1948. Han var beskikket anklager mod stikkeren i sagen mod hende i 1945. EBA 12514-042

fængsel i 2 år, hvoraf 3 måneder i medfør af straffelovens §66 anses udstået.

Fængslede vil derhos i medfør af §6 i førstnævnte lov være at kende uværdig til almen tillid for et tidsrum af 10 år.

Thi kendes for ret

Fængslede Gudrun Katrine Studsgaard bør straffes med fængsel i 2 år, hvoraf 3 måneder anses som udstået.

Fængslede vil derhos være at kende uværdig til almen tillid for et tidsrum af 10 år.

Fængslede bør endelig betale sagens omkostninger, derunder i vederlag til den beskikkede anklager, landsretssagfører Flagstad 150 kr., og til den beskikkede forsvarer, landsretssagfører Thuesen, 300 kr.

Gerhard Jensen

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Dommeren for særlige sager i Esbjerg, Ribe og Gørding-Malt retskreds, den 8. oktober 1945.

Sign. Høiris



Kontorist Betty Cathrine Caben Aggerholm fotograferet med sønnen John på bagagebæreren. Hun blev dømt for modstand mod den tyske besættelsesmagt i marts 1941 og måtte både i fængsel og betale sagsomkostninger. Hun vendte dog stærkt tilbage og blev leder af kommunens skrivestue efter befrielsen. EBA 109870-070

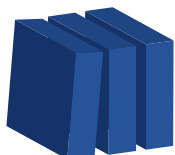
Afslutning

Sagsforløbet understreger, hvordan man tidligt under besættelsen kunne komme i klemme i forholdsvis beskedne sager. Fængselstraf og tab af arbejdsplads kunne komme på tale. Stemningen i pensionatet har sikkert også taget en drejning i tiden efter domfældelsen i marts 1941, og tilsyneladende påvirkede den også KU-miljøet, som trivedes blandt pensionærerne.

Billedet ændrede sig efter befrielsen. Kontorist Betty Cathrine Caben Aggerholm var

en af de dømte i januar 1941 – syv dages fængsel, andel i sagsomkostningerne og de 80 kr. til advokat Jæger for forsvaret. Efter befrielsen blev hun leder af skrivestuen ved Esbjerg Kommune.

Stikkeren derimod fik to års fængsel og kendt uværdig til almen tillid for et tidsrum af ti år. Personer med sådan en straf havde svært ved at få arbejde – ikke blot i den årrække, straffen gjaldt, men også i årene efter. Vi kender ikke hendes skæbne.



Landsdækkende kamp mod polio

Dronning Ingrid støttede kampen mod polio: »En mors største lykke er at se sine børn raske«

Af Aja Høy-Nielsen

Foreningen til Børnelammelsens Bekæmpelse blev stiftet allerede i 1945, men det var polioepidemien i 1952-1953, der for alvor satte skub i arbejdet. Dronning Ingrid kom med flere millioner kroner, og i Esbjerg opsøgte man alle tidligere polio-patienter for at sikre, at de fik den bedst mulige efterbehandling.

I efteråret 1952 udbrød en voldsom epidemi med børnelammelse – også kaldet polio – i Danmark. 5.676 mennesker, overvejende børn, blev smittet, heraf havde 2.450 lammelser, og 262 døde.

Epidemien klingede af i begyndelsen af 1953, men i allerede i 1945 var der stiftet en landsforening med det formål »at støtte kampen mod børnelammelse (polio) og dens følger samt at arbejde for de børnelammedes interesser«. Foreningen til Børnelammelsens Bekæmpelse blev foreningen døbt.

Forrygende medlemstilgang

Med den nye, store polioepidemi i 1952 blev foreningens medlemstal mere end ti-doblet – fra 11.767 til 157.860 medlemmer – så foreningen måtte organiseres på ny.

Landsforeningen nød stor folkelig opbakning og kunne allerede den 29. april samme år konstituere sig med dr.med. Jeppe Ørskov, direktør for Statens Serum Institut, som formand. De øvrige bestyrelsesmedlemmer var repræsentanter for amternes kredsbestyrelser. Ribe Amt var repræsenteret med overlæge Guldager, Esbjerg Centralsygehuset, og sadelmagermester Bjarne V. Hansen, Esbjerg, som repræsentant for de polioramte, samt stadsdirektør E.O. Borchorst, Esbjerg, fra 1955.

157.860 personer meldte sig ind i 1952/1953, og året efter steg medlemstallet til 180.000. I 1967 rundede foreningen 1,4 millioner medlemmer, inkl. foreninger og firmaer. Kontingentet for almindelige medlemmer blev sat til 5 kroner om året, et livslangt medlemskab kostede 100 kroner, og firmaer betalte mellem 50 og 500 kroner om året. Kontingentet var uændret i mange år.

Dronning Ingrid som protektor

Ved landsforeningens årsmøde den 15. oktober 1954 overrakte Hendes Majestæt



Portræt af Dronning Ingrid, som blev bragt i årsskriftet fra Landsforeningen for polio 1954. Hun var protektrice for foreningen. EBA 109262-109



Lokalkomiteen for Dronning Ingrid's Fond til bekæmpelse af polio samlet til møde i november 1953. Fra venstre: Fru borgmester Høyer-Nielsen, fru redaktør Rée, læge Jakobsen, fru direktør Colding, fru direktør Eriksen og lagerforvalter Skeem. EBA 46428-050

Dronning Ingrid 3.844.872 kroner fra Dronning Ingrid's Fond til Bekæmpelse af Polio og sagde:

»Som alle ved, skal fondets pengemidler indsættes i kampen mod polio og være til hjælp for de sygdomsramte, således at de i størst mulig udstrækning kan genvinde deres helbred...«.

Mere personligt talte dronningen om det at være mor:

»Jeg har jo selv tre børn og ved af egen erfaring, at en mors største lykke er at se sine børn raske. Jeg tror, at vi i et hvert dansk hjem i årene 1952-1953 med angst vågnede hver morgen og tænkte – måtte ingen af mine børn blive ramt af polio. Talene viser os tydeligt, hvor mange det var, der fik sygdommen. Mon ikke vi var utallige, som om aftenen følte os dybt taknemmelige over, at vort hjem gik fri, men som lod vore deltagende tanker gå til de hjem, som rantes af sygdom og sorg...«.

Ribe Amts egen forening

Mens landsforeningen blev stiftet i 1945, fik Ribe Amt først sin egen kredsforening i 1953. Bestyrelsen bestod ved oprettelsen i 1953 af:

Overlæge A. Guldager, Esbjerg
Sadelmagermester Bjarne V. Hansen, Esbjerg

Stiftamtmand U. G. Friis, Ribe
Overlæge H. D. Bøgild, Ribe
Borgmester Rud. Rasmussen, Varde
Amtsskolekonsulent N. H. Nielsen, Varde
Borgmester I. Høyer-Nielsen, Esbjerg
Amtsrådsmedlem Chr. Thielsen, Bække
Gartner Kristian Hansen, Lunde
Stadsdirektør E. O. Borchorst, Esbjerg (fra 1955)

Ved kredsmødet den 1. juli 1955 blev stadsdirektør E. O. Borchorst, Esbjerg, valgt som kredsformand. Det fik stor betydning for det videre arbejde for poliosagen, både lokalt og på landsplan, da Borchorst også blev medlem af landsforeningens forretningsudvalg.



Avisoverskrift i dagbladet Vestkysten den 2. september 1952 om hjælp til poliopatienter EBA 108248-109

Marius Petersen besøgte alle patienterne

Retningslinjerne for kredsens fremtidige arbejde blev genstand for indgående drøftelser, og man blev enige om at skaffe sig et overblik over hvor mange, der var blevet ramt af polio i årene 1940-1955.

Bestyrelsen ønskede en status over de polioramtes helbredssituation, hvordan deres hverdag forløb, om deres økonomiske forhold samt det vigtigste, om de fik den nødvendige hjælp. Esbjerg Kommune stillede socialrådgiver Marius Petersen til rådighed og betalte hans løn, hvorimod transportudgifterne blev refunderet af landsforeningen. Overlægerne ved amtets sygehuse blev bedt om at udarbejde lister med navne og adresser på de pågældende patienter.

Det drejede sig i udgangspunktet om 99 patienter, men da nogle var flyttet fra amtet, og andre afviste tilbuddet, endte det med, at Marius Petersen talte med 68 personer. Han besøgte dem alle og havde tre vigtige fokusområder.

Det ene var at tale med de unge polio-overlevende og deres forældre om vigtigheden af en god skolegang med henblik på valg af uddannelse og senere arbejde. Det andet område var at få afklaret, hvordan deres sygdom, specielt lammelserne, påvirkede deres hverdag, og om de fik tilstrækkelig hjælp i form af aflastning og hjælpemidler. Det tredje område var økonomien og omhandlede især bolig- og forsikringsforhold.

Under besøget blev der udarbejdet en rapport om patientens nuværende situation samt det aftalte forløb. Ved afslutningen af besøget blev den enkelte patient orienteret om, at hvis der senere opstod andre eller nye problemer på grund af hans eller hen-

des polio, skulle de kontakte kredsforeningen.

Marius Petersen havde også mulighed for via overlæge Guldager at henvise den polioramte til fysioterapi for at forbedre muskulatur og balance. Der foregik også et tæt samarbejde med fysiurg, overlæge Finn Dalkiær, konsulent for Samfundet og Hjemmet for Vanføre i Kolding. Det drejede sig særligt om patienter med metal-skiner på benene, kropskorset og andre former for bandager. Hvis kontakten til afdelingen var ophørt eller glemt, blev den om nødvendig genetableret.

En ny undersøgelse i 1959

Folk med tidligere skader efter polio fra årene før 1940 henvendte sig i stigende grad til landsforeningen om hjælp. Det førte til, at der i 1959 blev igangsat en ny efterundersøgelse af alle tidligere polioramte patienter.

For at tilbuddet kunne nå ud til alle blev de praktiserende læger bedt om at gøre deres patienter bekendt med landsforeningen og dens mulighed for hjælp og vejledning.

Både dagbladene Vestkysten og Vestjyden bragte meddelelser fra landsforeningen om, at tidligere polioramte patienter kunne henvende sig til kredsforeningen i Ribe Amt. Et medlemskab var ikke nødvendigt for henvendelse om hjælp.

Endnu engang valgte Esbjerg Kommune at frigøre Marius Petersen til at kontakte de borgere, der først nu henvendte sig om hjælp. Antallet af henvendelser kan desværre ikke gøres op, da journalmaterialet ikke er intakt, men besøgene foregik både i 1959 og 1960.

Besøgene resulterede i udlån af kørestol, trappestol, bevilget KEVI-stole (en skrivebordsstol), springmadræs, rullebord, idealmixer med kartoffelskræller, et letvægtsstrygejern og køleskab, ligesom der blev ydet lån til installation af centralvarme, bad og toilet. Der blev også givet revalidering og uddannelseshjælp. Udgifterne løb op i mindst 35.000 kroner.

Når det gjaldt arbejdsprøvning i forskellige fag og uddannelsesmuligheder, var det



Socialrådgiver Marius Petersen ved sin jubilæumsfest i Esbjerg Kommune. 1980. EBA 110730-070

muligt at få det afprøvet i landsforeningens institut i Hellerup, København. Instituttet havde kollegieboliger tilknyttet, så bopælsadressen ikke var nogen hindring. På landsplan betød tildelingen af hjælpemidler, boligændringer, revalidering, rekreationsophold med videre samlede udgifter for tre millioner i 1969, så et igangværende landslotteri var af stor betydning.

Lykke-Lotteriet 1957-1984

Landsforeningens arbejde var en succes, men dyrt så et landslotteri kom på tale i 1957.

Det samme gjorde sig gældende for Vanførefonden, Landsorganisationen Red Barnet og Organisationen Børneringen, så et fælles lotteri blev iværksat. Lykke-Lotteriet blev en realitet i et samarbejde mellem de nævnte foreninger, og det blev afholdt fra 2. september til 31. oktober 1957.

To millioner lodsedler á to kroner var på gaden. For at gøre opmærksom på Lykke-



Lykke-Lotteriets første plakat i 1957. Overskuddet fra lotteriet gik bl.a. til at hjælpe polioens ofre. EBA 108251-109

Lotteriet kørte fem af gevinstbilerne i september rundt i landet som reklame.

Senere ændrede sammensætningen af foreningerne bag lotteriet sig til Vanførefonden, Gigt-, Polio-, Spastiker- og Vanføreforeningerne.

Landsforeningen mod Polios andel af lotteriets overskud udgjorde i 1967 530.000 kroner.

En landsdommer i kørestol

For landsforeningen og hele handicapområdet fik det overordentlig stor betydning, at landsdommer Holger Kallehauge var formand for PTU (Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede) i årene 1973 til sin død i 2014. Han deltog også i De Samvirkende Invalideorganisationers arbejde nationalt og internationalt. Fra 1988 var han medlem af den danske FN-delegation og deltog i forhandlingerne om en handicapkonvention med ligeværdige rettigheder for mennesker med handicap.

LYKKE-LOTTERIET

Til fordel for:

Vanførefonden, Landsforeningen mod
Børnelammelse (Polio), Landsorganisationen
Red Barnet og Organisationen Børneringen

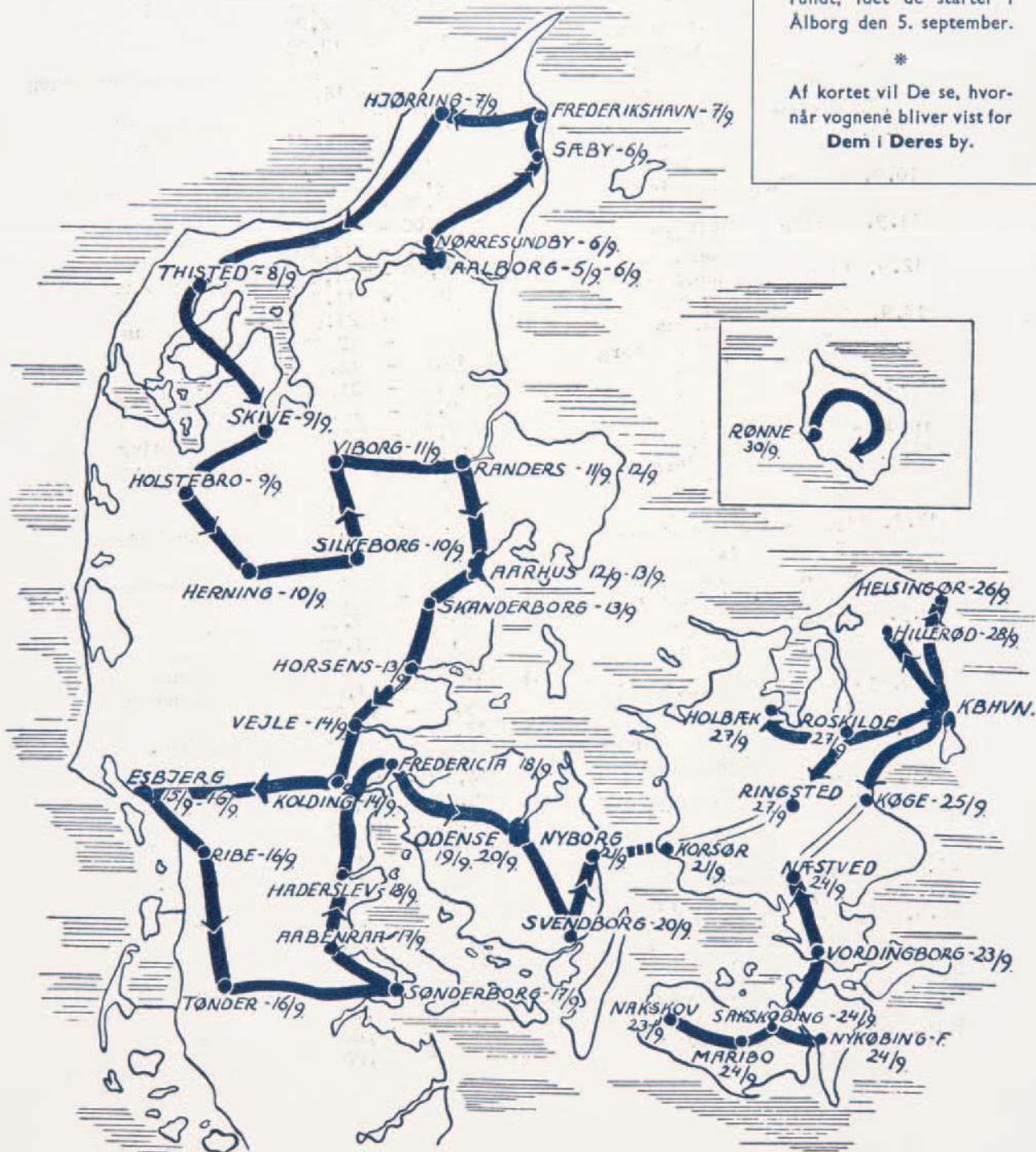
For at præsentere de
10 gevinstbiler i

Lykke-lotteriet

kører 5 af vognene landet
rundt, idet de starter i
Ålborg den 5. september.

*

Af kortet vil De se, hvor-
når vognene bliver vist for
Dem i Deres by.



Lykke-lotteriets første plakate med kørselsruter for præmiebiler i 1957. Overskuddet fra lotteriet gik bl.a. til at hjælpe polioens ofre. EBA 108251-109

Lykke-lotteriets præmieplakat i 1973 med betydelige pengepræmier og fire biler på præmielisten. EBA 108250-109



Lykke-lotteriet

Til fordel for Vanførefonden, Gigtforeningen, Polioforeningen, Vanføreforeningen og Spastikerforeningen

1973

3 sedler på stribe giver chancen for
1/4 million kr.

**4 FORD
ESCORT SPORT**



2 TELEFUNKEN FARVE-TV PALCOLOR
26" med finger touch control i palisandertræ og med rullestel

COMBI-CAMP
m. madrasser og fortelt. Skandinaviens mest solgte campingvogn

3 BALLERUP KØKKENMASKINER
BALLINA ELECTRONIC
med røreskål, dejkrog, piskeris og opskriftsbog

5 GYLDENDAL's STORE OPSLAGSBOG
i 6 bind. Det moderne komplette leksikon for hele familien

10 PHILIPS TRANSISTORRADIO
med indbygget båndoptager, til både batteri og lysnet

10 „KØB, HVAD DE VIL“ FOR 1.000 kr.
som gavekort til højst 2 forretninger efter eget valg

25 EVA BRØD- og PÅLÆGSMASKINER
skiver det hele og sparer det halve

25 A E G SANDWICH-GRILL
til lune sandwich og småretter

PHILIPS STEREO-ANLÆG
med indbygget kassette-båndoptager og 2 pladsbesparende højttalere

10 S.C.O. LETVÆGTSCYKLER
Sport standard for damer eller herrer

10 REJSEPRÆMIER à 2.000 kr.
til sol og sommer med STJERNEREJSER og REJSEBUREAUET WAGONS-LITS//COOK

FOTOUDSTYR
bestående af camera, projector og perleskærm

10 REJSEUDSTYR
bestående af kuffert, kabinetaske og bærepose

25 „FINGERNEM I HUS OG HJEM“
samt „STUEPLANTER I FARVER“,
begge fra Politikens Forlag

25 EVA SALT- og PEBER BORDSÆT
saltkværn til middelhavssalt og peberkværn med saltbøsse

200 GEVINSTER PÅ HVER 200 kr.
i Stats-Præmieobligationer

ALLE GEVINSTER ER SKATTEFRI

Lodsedler à 2 kr.

Om nogen kendte Holger Kallehauge selv til sygdom, da han som 16-årig blev ramt af polio og var indlagt på Blegdamshospitalet i to år. Under indlæggelsen gennemførte han gymnasieklassen 1.g. Senere blev han jurist, i 1973 dommer i Københavns Byret og ti år senere landsdommer.

Holger Kallehauge blev et kendt ansigt for sit store engagement, og han talte varmt for, at mennesker med handicap har ret til et liv som alle andre. For Holger Kallehauge blev det til et liv i kørestol, og han blev derved et symbol for mange på, hvad der var menneskeligt muligt.

Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkeskadede hedder i dag UlykkesPatient-

Foreningen. Den samarbejder tæt med den særskilte forening PolioForeningen, der har fokus på de tidligere polioramte patienter, som senere i livet har fået senfølger efter deres polioangreb. Det drejer sig om henved 7.000 personer.

Kilder

EBA 774 Polio I og II

Æskerne indeholder: Landsforeningens årsberetninger 1954-1957, 1959, 1962-1967

diverse skrivelser fra formanden E.O. Borchorst, Marius Petersens undersøgelser samt skrivelser om Lykke-Lotteriet.

Nekrologer om Holger Kallehauge.

www.polio.dk, Polioforeningen

Rübners eller Rybners?

Af Peter Bak

Esbjerg Statsskole rykkede i 1939 ind i helt nye bygninger i Svendsgade (Horsens fik et gymnasium helt magen til). Her boede skolen til 2018, hvor bygningerne blev overtaget af Esbjerg Realskole.

Forud var gået nogle turbulente år, hvor rektorer blev udskiftet på dramatisk vis. I 2010 blev det besluttet at fusionere Esbjerg Statsskole og Esbjerg Handelsskole. I den forbindelse blev rektor Karsten Kjemtrup erstattet af Søren Copsø, der var rektor for det nye såkaldte supergymnasium med 1.500 elever i små tre år.

Da Søren Copsø tiltrådte som rektor, havde skolen netop afholdt en navnekonkurrence, som mandede ud i navnet Esbjerg City College. Det navn var der ikke mange der var glade for, og med bistand fra Esbjerg Byhistoriske Arkiv nåede man frem til koncernnavnet Rybners og herunder Rybners Gymnasium i Grådybet. Det var med udgangspunkt i Rybner Petersens pædagogiske værdier med optagelse af gymnastik, husgerning og sløjd i fagrækken samt hans store, innovative betydning for udviklingen af et moderne skolevæsen i Es-



Rybners Gymnasium, 2008. Tidligere Esbjerg Statsskole og Rybners Gymnasium, der fra 2018 blev overtaget af Esbjerg Realskole. EBA Q02809-041-1064

Kom til

ÅBENT HUS STX

på Rybners!

Det nye supergymnasium

Rybners er navnet for fusionen mellem Esbjerg Handelsskole og Esbjerg Statsskole. Rybners tilbyder gymnasieuddannelserne HHX og STX på Rybners Gymnasium. STX-delen foregår i Svendsgade.



Tag et billede med din barcode-reader i din smartphone, så du altid har datoerne for vores Åbent Hus arrangementer. Barcode readers kan downloades gratis på diverse app-stores.



Rybners Gymnasium er et naturligt omdrejningspunkt for unge på vej ud i livet og ud i verden.

Velkommen til!

ÅBENT FOR ALLE

Tirsdag den 25. januar kl. 19.00

FOR EFTERSKOLEELEVER

Lørdag den 29. januar kl. 10.00



Rybners Gymnasium · Svendsgade 19-21 · 6700 Esbjerg
www.rybners.dk

Rybners®

Gymnasium

Åbent hus STX: Supergymnasiet Rybners er navnet for fusionen mellem Esbjerg Handelsskole og Esbjerg Statsskole (fusionen fandt sted i 2014). Gymnasieuddannelsen HTX foregår i Svendsgade 19-21, og der holdes åbent hus for alle tirsdag den 25. januar 2011, og specielt for efterskoleelever lørdag den 29. januar. EBA 70020-109



Krus fra 2011 med påskriften Rybners Gymnasium og Søren Copsø. Under Rybners Gymnasium er en dna-linje, der illustrerer uddannelsesverdenens mangfoldighed. På den anden side af kruset sidder den nyudnævnte rektor med en abe på skulderen - som Olaf Rybner ses med på et ældre fotografi. Kruset er designet af skolesekretær Lone Kristensen. EBA 110793-037 og 110792-037

Esbjerg et rigtig godt valg til en stor uddannelsesinstitution. Olav Rybner Petersen havde haft en finger med i spillet på Realskolen, Esbjerg Gymnasium, Esbjerg Handelsskole og Esbjerg Tekniske Skole.

I et par artikler i to numre af Arkivnyt (nr. 1, 2022 og nr. 2, 2022) skrives navnet Rübner-Petersen i overensstemmelse med, hvordan han selv skrev. Det er ikke et navn, der klinger helt så godt for en skole som det korte og kontante Rybners. Der er da også en solid tradition for at skrive hans navn som Rybner Petersen, f.eks. i Verner Bruhns artikel om skolevæsenet i Esbjerg

1899-1903 i Årbog for dansk skolehistorie 1972.

Søren Copsø måtte gå som rektor ved årsskiftet 2013. Baggrunden var ikke mindst uenighed om økonomien. Søren Copsø bebrejdede bestyrelsen, at den efter hans vurdering havde foræret Esbjerg Statsskole væk i panik over skolens økonomi. I 2022 er hans vurdering, at de økonomiske problemer faktisk ikke var større, end at Esbjerg Statsskole kunne have klarret skærene og fortsat sin eksistens i Svendsgade.

